

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 8/2023. (VI. 20.) AB HATÁROZATA

a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 2022. december 31-ig hatályban volt 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről, valamint alkalmazási tilalmáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

1. Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 2022. december 31-ig hatályban volt 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja alaptörvény-ellenes volt. Az alaptörvény-ellenes rendelkezés a Fővárosi Ítéltábla 2.Mf.31.096/2022/5. számú ítéletével befejezett, továbbá valamennyi, bármely bíróság előtt folyamatban lévő ugyanilyen tárgyú ügyben nem alkalmazható.

2. Az Alkotmánybíróság egyebekben a Fővárosi Ítéltábla 2.Mf.31.096/2022/5. számú ítéletével szemben és az ítélettel összefüggésben a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény 66. § (9) bekezdése, 77. § (5) bekezdés a) pontja, 82. § (2) bekezdése és 83. § (1) bekezdése, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 30. § (1) bekezdés d) pontja, 30/A. § (1) bekezdése „feltéve, hogy a közalkalmazott e törvény alkalmazása szempontjából nem minősül nyugdíjasnak” szövegrésze, a 32. § (2) bekezdéséből a 30. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozás és 37. § (2) bekezdés a) pontja, továbbá a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény 2. § (1) bekezdés b) és e) pontja ellen előterjesztett alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

Az Alkotmánybíróság elrendeli e határozatának közzétételét a Magyar Közlönyben.

I n d o k o l á s

I.

- [1] Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 26. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz, s kérte a Fővárosi Ítéltábla 2 Mf.31.096/2022/5. számú ítéletében hivatkozott és alkalmazott törvényi rendelkezések – a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja, 66. § (9) bekezdése, 77. § (5) bekezdés a) pontja, 82. § (2) bekezdése és 83. § (1) bekezdése, valamint a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt.) 30. § (1) bekezdés d) pontja, 30/A. § (1) bekezdéséből a gondolatjelek közé írt tagmondat („feltéve, hogy a közalkalmazott e törvény alkalmazása szempontjából nem minősül nyugdíjasnak”), 32. § (2) bekezdéséből a 30. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozás és 37. § (2) bekezdés a) pontja, továbbá a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól és egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXCI. törvény (a továbbiakban: Mmtv.) 2. § (1) bekezdés b) és e) pontja – alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését. Alkotmányjogi panaszában kérte annak megállapítását is, hogy „a megsemmisített jogszabályok a jelen panaszban sérelmezett bírósági eljárásban nem alkalmazhatók, mert a bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály(ok) alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogom sérelme következett be”. Alkotmányjogi panaszában az indítványozó kérte az Abtv. 27. §-a

alapján azt is, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a Fővárosi Ítélet tábla 2.Mf.31.096/2022/5. számú ítélete alaptörvény-ellenességét, és azt semmisítse meg.

- [2] Az Alkotmánybíróság főtárgyának felhívása nyomán kiegészített alkotmányjogi panaszban az indítványozó előadta, hogy keresettel élt közalkalmazotti jogviszonya jogellenes megszüntetésének megállapítása iránt. Keresetét a Fővárosi Törvényszék Munkaügyi Kollégiuma 14.M.70.473/2020/41. számú ítéletével elutasította. Az indítványozó fellebbezése nyomán eljáró Fővárosi Ítélet tábla 2.Mf.31.096/2022/5. számú ítéletével az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatta, és kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizesse meg az indítványozónak a 2016. évi szakmai továbbképzésével felmerült költségét (18 795 forintot), egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [3] Az indítványozó ezt követően fordult az Alkotmánybírósághoz, s alkotmányjogi panaszában elsődlegesen a vele szemben alkalmazott jogszabályi rendelkezések alaptörvény-ellenességét állította.
- [4] Sérelemzte mindennek előtt azt, hogy az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja nyugdíjasnak minősítette a rokkantsági ellátására tekintettel, s ezért munkáltatója a közalkalmazotti jogviszonyát indokolás nélkül megszüntette. Alkotmányjogi panaszában előadta, hogy „felmentésem jogalapjára valójában betegségem adott lehetőséget, azaz végeredményben betegségem miatt bocsátottak el munkahelyemről annak ellenére, hogy egy nappal korábban a foglalkozás-egészségügyi szolgáltatást végző orvos megállapította, hogy alkalmas vagyok munkám elvégzésére.” Álláspontja szerint az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja „valamennyi, nyugdíjasnak minősített személlyel kapcsolatban, de különösen a(z) – öregségi nyugdíjban részesülőkől eltérően ideiglenes ellátást kapó – rokkantsági ellátásban részesülők szempontjából sértik az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdését, XII. cikk (1) és (2) bekezdéseit, XV. cikk (2) és (5) bekezdéseit.” Szerinte az utóbbiak „megélhetésük biztosítása szempontjából ellátásaik különbözősége és feltételei szempontjából nincsenek azonos helyzetben” az előbbiekkkel. Úgy vélte ezért, hogy a munkaügyi szabályok – így többek között az Mt. 66. § (9) bekezdése (nyugdíjas esetében nem szükséges a felmentés indokolása), 77. § (5) bekezdés a) pontja (nyugdíjasnak nem jár végkielégítés), a Kjt. 30. § (1) bekezdés d) pontja (nyugdíjasnak „minősülés” a felmentés indoka lehet), 30/A. § (1) bekezdésének „feltéve, hogy a közalkalmazott e törvény alkalmazása szempontjából nem minősül nyugdíjasnak” szövegrésze és 32. § (2) bekezdésében a 30. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozás (nyugdíjasnak nem kell másik munkakört felajánlani), 37. § (2) bekezdés a) pontja (nyugdíjasnak nem jár végkielégítés), az Mt. 66. § (4) bekezdése és a Kjt. 37. § (7) bekezdése (aktív korúak esetén mellőzhetővé válik az öregségi nyugdíj előtt álló munkavállaló, közalkalmazott védelme) – alkalmazásában a nyugdíjasokkal azonos minősítésük ellentétes a hátrányos megkülönböztetés tilalmával, az egyenlő bánásmód követelményével és a fogyatékkal élő személyek védelmére irányuló állami kötelezettséggel, sérti az Alaptörvény XV. cikk (2) és (5) bekezdését.
- [5] Állította továbbá, hogy mivel az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja „nem segíti, hanem gátolja a rehabilitációs ellátásban részesülők számára munkavégzésre irányuló jogviszony létesítését, és megkönnyíti a munkáltatók számára a jogviszony megszüntetését”, ezért ellentétes az Alaptörvény XII. cikk (1) és (2) bekezdésével. Az indítványozó előadta, hogy felmentése időpontjában az öregségi nyugdíjkorhatár eléréséig kevesebb, mint öt év volt hátra, s addig dolgozhatott volna, „de nem érvényesülhetett a védett kor intézménye sem, egyszerűen elküldtek”.
- [6] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában továbbá az Mmtv.-nek – a támadott bírói döntésben nem alkalmazott – 2. § (1) bekezdés b) és e) pontját is támadta. E rendelkezések alapján akkor lesz valaki jogosult a megváltozott munkaképességű személyek ellátására, ha keresőtevékenységet nem végez, és rendszeres pénzellátásban nem részesül. Ezzel szemben az indítványozó arra hivatkozott, hogy miután valaki már megkapta az ellátást, nincs elzárva attól, hogy keresőtevékenységet folytasson, munkát vállaljon, s ha beteg lesz, táppénz is kaphat. Az indítványozó sérelemzte ezért, hogy eltérőek a megállapítás és a folyósítás feltételei. Szerinte a kifogásolt szabály két csoportra osztja a megváltozott munkaképességű személyeket: azok csoportjára, akik már kapnak ellátást, és azok csoportjára, akik most kérvényezik az ellátás megállapítását. Hátrányos helyzetet teremt, hogy az ellátást kérvényező kénytelen megszüntetni kereső tevékenységét, kockáztatva, hogy ezután nem talál állást, és az ellátás megszűnéskor munkahely és pénz nélkül marad, holott volt egy munkahelye, ahol munkáját el tudta volna továbbra is látni. Az indítványozó szerint ezért az Mmtv. 2. § (1) bekezdés b) és e) pontja ellentétes az Alaptörvény XII. cikk (1) és (2) bekezdésével, mert „rákényszeríti a beteg (rokkant) személyt munkahelyének feladására, vagy a munkáltató kerül olyan helyzetbe, hogy döntsön az ellátásról.” Szerinte továbbá a „dolgozni akaró megváltozott munkaképességű személyek munkavállalásának nehezítése ellentétes az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével, XIX. cikk (1) és (2) bekezdéseivel.”

- [7] Az indítványozó az Mt. 82. § (2) bekezdése és 83. § (1) bekezdése kapcsán sérelmezte, hogy az Mt. korlátozza a kártérítés mértékét, amit a munkavállaló kaphat, ha munkaviszonyát jogellenesen szüntették meg. Szerinte ezzel ellentétes az Mt. 166. § (1) bekezdése, amely a munkáltató teljes kártérítési kötelezettségét mondja ki (figyelembe véve, ha munkaviszonnyal összefüggésben okozott kárnak minősül a munkaviszony jogellenes megszüntetésével okozott kár is). Az indítványozó szerint az, hogy „egy törvényen belül egymással ellentétes szabályok találhatók, ellentétes az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével, és az I) cikk (1), (2) és (3) bekezdéseivel, mivel az Mt. 166. § (1) bekezdésében és a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:518. §, 6:519. §, 6:520. §, 6:521. §, 6:522. § (1) és (2) bekezdéseiben biztosított teljes kártérítéshez való jogot az Mt. 82. § (2) bekezdése korlátozza.” Az indítványozó az Mt. 82. § (2) bekezdése és 83. § (1) bekezdése kapcsán hivatkozott az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdése sérelmére is, mert szerinte a „munkáltató kártérítésének korlátozása az egyébként is sokkal előnyösebb helyzetben – erőfölényben – lévő munkáltatót erősíti a kiszolgáltatott munkavállalóval szemben.”
- [8] Az indítványozó a jogerős ítélettel kapcsolatban úgy vélte, hogy „ha a bíróság nem azonos módon veszi számításba és figyelembe a felek állításait és bizonyítékait, az eljárás nem felelhet meg sem az Alaptörvény XV. cikk (1)–(2) bekezdéseiben szereplő egyenlő bánásmód követelményének, sem az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében olvasható tisztességes eljáráshoz való jog követelményének.” Állította, hogy az eljárás során több érvénytelenségi okra is hivatkozott, de „némelyeket sem az első- sem a másodfokú bíróság – egyszerűen indokolás nélkül – nem vett figyelembe, vagy nem folytatott le érdemi bizonyítást, hanem egyszerűen tényként valóznak fogadta el alperes állításait. Nem valósult meg a fegyverek egyenlőségének elve sem.” Ezt követően az indítványozó alkotmányjogi panaszában felsorolta és ismertette a bizonyítási indítványait, amelyeket szerinte „a bíróság indokolás nélkül egyszerűen figyelmen kívül” hagyott, illetve „bizonyítást nem folytatott le, vagy egyszerűen minden fenntartás nélkül elfogadta alperes” munkáltatója állításait. Az indítványozó álláspontja szerint továbbá „a bíróság (és munkáltatóm is) megsértette az Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdésébe foglalt személyes adatokhoz való” jogát is. Az indítványozó szerint ugyanis az alperes munkáltató a személyes adatok védelméhez való joga és az „adatvédelmi törvény megsértésével jutott hozzá és használta fel a Budapest Főváros Kormányhivatala által hozott, különleges személyes” (egészségi állapotára vonatkozó) adatait tartalmazó határozatát, amelyre szerinte a munkáltatója a felmentést alapozta. Sérelmezte, hogy a „bíróság nem vette figyelembe az adatok törvénytelen kezelését és felhasználását, hanem teljes értékű jogszerű bizonyítékként értékelte a hatósági Határozatot.” Az indítványozó sérelmezte és megalázónak tartotta: „Munkáltatóm úgy kötelezett orvosi alkalmassági vizsgálatra, hogy közben tudta, hogy fel fog menteni, és nem enged dolgozni.” Kifogásolta, hogy a „bíróság egyszerűen elfogadta alperes hivatkozását, miszerint a betegségből visszatérő csak orvosi alkalmassági vizsgálat alapján dolgozhat újra.” Álláspontja szerint: „Munkáltatóm pontosan tudta, hogy a munkába való visszatérésem után nem fogok dolgozni, mégis alkalmassági vizsgálatra küldött, ráadásul először szabadságom idején. A bíróság alperes részéről elfogadta ezt a megalázó eljárást, amivel megsértette az Alaptörvény II. cikkében megfogalmazott emberi méltósághoz való jogomat.”
- [9] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz benyújtásával egy időben kérte az első fokon eljáró bíróságot, hogy „az Alkotmánybíróság határozatáig függessze fel az ítélet végrehajtását”. Alkotmányjogi panaszában egyúttal az Alkotmánybíróságot kérte arra, hogy határozatának meghozataláig „függessze fel az ítélet végrehajtását”.
- [10] A gazdaságfejlesztési miniszter az Abtv. 57. § (1b) bekezdése alapján az indítványt érintően kifejtette álláspontját.
- [11] Az Alkotmánybíróság az Alkotmánybíróság főtárgyára felhívására kiegészített alkotmányjogi panaszt a tartalma szerint bírálta el.

II.

- [12] 1. Az Alaptörvény érdemi vizsgálattal érintett rendelkezései:

„XII. cikk (1) Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.

(2) Magyarország törekszik megteremteni annak feltételeit, hogy minden munkaképes ember, aki dolgozni akar, dolgozhasson.”

„XV. cikk (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes.

(2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

(3) A nők és a férfiak egyenjogúak.

(4) Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti.

(5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.”

[13] 2. Az Mt. érintett, 2022. december 31-ig hatályos rendelkezése:

„294. § (1) E törvény alkalmazásában

[...]

g) nyugdíjas munkavállaló, aki

[...]

gg) rokkantsági ellátásban részesül, [...].”

III.

[14] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.

[15] Az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés c) pontja alapján alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz fordulhat az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerint az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sérti, és az indítványozó a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az indítványozó a sérelmezett jogerős ítélettel zárult ügyben felperes volt [Abtv. 27. § (2) bekezdés a) pont], a perben a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A magánszemély kérelmező ekként alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogsultsággal rendelkezik, érintettsége fennáll.

[16] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőben előterjesztett panaszában (a jogerős ítéletet az indítványozó 2022. július 15-én vette kézhez, az alkotmányjogi panaszt személyesen 2022. szeptember 12-én nyújtotta be a perben eljáró elsőfokú bíróságon) a bírósági eljárást befejező, rendes jogorvoslattal nem támadható jogerős ítéletet támadta.

[17] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában az Mmtv.-nek – a sérelmezett bírói döntésben nem alkalmazott – 2. § (1) bekezdés b) és e) pontját is támadta. Az Alkotmánybíróság a jelen alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben hozott bírói döntések alapján arra a megállapításra jutott, hogy az indítványozó által az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti normakontroll-vizsgálatnak akadályát képezi, hogy a perben e kifogásolt jogszabályi rendelkezések nem kerültek alkalmazásra. Az indítvány tehát az Mmtv. sérelmezett rendelkezései vonatkozásában nem felel meg az Abtv. 26. § (1) bekezdésében rögzített törvényi feltételeknek, ezért azt az Alkotmánybíróság érdemben nem vizsgálhatta.

[18] Az alkotmányjogi panasz benyújtásának törvényi feltétele [26. § (1) bekezdés a) pont; 27. § (1) bekezdés a) pont], hogy az indítványozó Alaptörvényben biztosított jog sérelmére hivatkozzon. Az Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pontjával, illetve 27. § (1) bekezdés a) pontjával összefüggésben következetes az Alkotmánybíróság gyakorlata a tekintetben, hogy alkotmányjogi panasz csak az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének valószínűsíti-

tésére alapítható {3386/2020. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [14]; 3550/2021. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [10]; 3138/2022. (IV. 1.) AB végzés, Indokolás [10]}. A jelen indítvány e feltételnek csak részben tesz eleget. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában többek között állította az Alaptörvényben biztosított jogot nem rögzítő M) cikk (2) bekezdése sérelmét a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés kapcsán. Az indítványban megjelölt keretek között az M) cikk (2) bekezdése nem alapjogot rögzít, így alkotmányjogi panasz e tekintetben nem terjeszthető elő {3141/2022. (IV. 1.) AB végzés, Indokolás [9]; 3135/2022. (IV. 1.) AB végzés, Indokolás [21]; 3200/2022. (IV. 29.) AB végzés, Indokolás [19]}. Az indítványozó által hivatkozott Alaptörvény I. cikke önmagában szintén nem alapjogot rögzít, hanem az alapjogok egymáshoz való viszonyára, annak alkotmányossági vizsgálatára vonatkozik, így alkotmányjogi panasz e tekintetben sem terjeszthető elő {3292/2022. (VI. 10.) AB végzés, Indokolás [22]; 3367/2022. (VII. 25.) AB végzés, Indokolás [20]}. Az indítványban hivatkozott Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdése nem tartalmaz Alaptörvényben biztosított jogot, ezért alkotmányjogi panaszban szintén nem hivatkozható.

- [19] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggésben előterjesztett panaszt érintően fenntartotta korábban kialakított gyakorlatát: a jogbiztonság nem alapjog, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése sérelmére alkotmányjogi panaszt csak kivételes esetben lehet alapítani, mégpedig a visszaható hatályú jogalkotás és a felkészülési idő hiánya esetén {3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [14]–[17]; 3322/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [10]; 3323/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3324/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [9]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [11]}. Az indítványozó nem e kivételes körre, hanem általánosságban a jogbiztonságra alapította panaszát. Az Alkotmánybíróság ezért e vonatkozásban érdemi vizsgálatot nem folytathatott le, mivel az indítvány ebben a vonatkozásban nem felel meg az Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott azon követelménynek, amely szerint alkotmányjogi panaszt abban az esetben lehet benyújtani, ha az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be.
- [20] Az Abtv. 52. §-a kifejezetten rögzíti a határozott kérelem követelményét, amelynek részét képezi az indokolás előterjesztésének kötelezettsége is [52. § (1b) bekezdés b) és e) pont]: „Indokolás hiányában a kérelem nem felel meg a határozottság Abtv. 52. § (1b) bekezdésében írt követelményének, annak elbírálására nincs lehetőség.” {34/2014. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [212]} Az Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pontja értelmében az indítvány akkor tartalmaz határozott kérelmet, ha bemutatja az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét, és egyértelmű indokolást ad elő arra nézve, hogy a sérelmezett jogszabály, jogszabályi rendelkezés, illetve bírói döntés miért ellentétes az Alaptörvény felhívott szabályával. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában állította a támadott jogerős ítéletnek az Alaptörvény II. cikkébe, VI. cikk (3) bekezdésébe, illetve XV. cikk (1) és (2) bekezdésébe ütközését is. E vonatkozásban ugyanakkor az indítványozó alkotmányossági érvelést nem adott elő, így alkotmányjogi panasz e tekintetben az Abtv. 52. § (1b) bekezdés (b) pontjában foglalt határozott kérelem követelményének nem tesz eleget, ezért érdemben nem vizsgálható.
- [21] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását {ld. pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]}. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [22] Az indítványozó alkotmányjogi panaszában a jogerős ítéletet az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében garantált tisztességes eljáráshoz való jogába ütközőnek tartotta, mert szerinte az eljáró bíróság a tényállás tisztázási és bizonyítási kötelezettség megsértésével hozta meg ítéletét.
- [23] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a hatalommegosztás rendszerében a többi állami szervnek a bíróságok jogértelmezését el kell ismernie {lásd: 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [14]; 3014/2022. (I. 13.) AB végzés, Indokolás [27]}. A testület gyakorlata következetes abban, hogy „[a]z Alkotmánybíróságnak az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja, valamint az Abtv. 27. §-a alapján a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenesség kiküszöbölésére van jogköre, a bírói döntés irányának, a bizonyítékok bírói mérlegelésének, és a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírlatára azonban már nem rendelkezik hatáskörrel” {3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]}. „Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ában szabályozott hatáskörében eljárva a bírói döntés és az Alaptörvény összhangját biztosítja. Ebből következően a bírói döntés alaptörvény-ellenességének vizsgálata során az Alkotmánybíróság attól is tartózkodik, hogy a bíróságok felülbírlati jogköréhez tartozó, szakjogi vagy kizárólag törvényértelmezési kérdésekben állást foglaljon [...]” {3137/2013. (VII. 2.) AB végzés, Indokolás [9]}

- [24] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésére alapított indítványi érvekkel szemben az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy a bíróságok jogkörébe tartozó – így nem az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozó alkotmányossági – kérdésnek tekinti a bizonyítékok értékelését. Tartalma szerint az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján előterjesztett alkotmányjogi panasz valójában a jogerős ítélet felülbírálatára irányult. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint: „Önmagában az a körülmény, hogy az indítványozó nem ért egyet a bíróságok döntésével és annak indokolásával, nem elégséges érv a támadott döntés alaptörvény-ellenességének alátámasztására” {3364/2017. (XII. 22.) AB végzés, Indokolás [21]}. Erre figyelemmel az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése sérelme tekintetében az Abtv. 27. § (1) bekezdése szerinti indítványi kérelem tartalmát illetően arra a megállapításra jutott, hogy az indítványozó valójában nem alkotmányossági problémát tárt fel, hanem az eljáró bíróság jogértelmezését, a bírói jogalkalmazói tevékenység körébe tartozó törvényességi kérdést vitatott. Az alkotmányjogi panaszban foglalt érvek alapján ezért nem állapítható meg, hogy a jogviszony megszüntetése és egyéb igények iránt indult perben hozott támadott bírói döntéssel kapcsolatban az Abtv. 29. §-ában szereplő feltételek fennállnak.
- [25] Mindezek alapján megállapítható volt, hogy az alkotmányjogi panasz részeként az Mmtv. 2. § (1) bekezdés b) és e) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló kérelem, valamint az Mt. 82. § (2) bekezdése és 83. § (1) bekezdése Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe, M) cikk (2) bekezdésébe és I. cikkébe ütközésének megállapítására és megsemmisítésére irányuló kérelem nem felelt meg az Abtv. 26. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltaknak, továbbá az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján a támadott bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló kérelem nem tett eleget az Abtv. 52. § (1b) bekezdés b) és e) pontjában írt feltételeknek. Ezért az alkotmányjogi panasznak ezt az elemét az Alkotmánybíróság az Abtv. 64. § d) pontja alapján visszautasította.
- [26] 3. Alkotmányjogi panaszában az indítványozó sérelmesnek tartotta, hogy az alapügyben vele szemben alkalmazták az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja azon szabályát, mely a rokkantsági ellátására tekintettel nyugdíjasnak minősítette, s mely rendelkezésre hivatkozva munkáltatója – a támadott bírói döntés szerint jogszerű módon – az indítványozó közalkalmazotti jogviszonyát indokolás nélkül megszüntette. Az indítványozó álláspontja szerint az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja alapján a rokkantsági ellátásban részesülőök nyugdíjasnak minősítése az Alaptörvény XV. cikk (2) és (5) bekezdésének – a hátrányos megkülönböztetés tilalma, az egyenlő bánásmód követelménye, illetve a fogyatékkal élő személyek védelmére irányuló állami kötelezettség – sérelmére vezet.
- [27] Jelen esetben megállapítható volt, hogy az indítványozó által támadott, az alkotmányjogi panasz benyújtásakor hatályos Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontját az egyes foglalkoztatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2022. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: Módtv.) 151. § e) pontja 2023. január 1-jével hatályon kívül helyezte. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint ugyanakkor az Abtv. 26. § (1) bekezdése szerinti panasz eljárásban nem kizárt a már hatályon kívül helyezett jogszabály vizsgálat alá vonása. Az Alkotmánybíróság rámutatott már ugyanis arra, hogy „amennyiben egy jogszabályi rendelkezés alkalmazásra került (hatályosult) és ez a panaszos szerint alapjogi sérelmet okozott, a vizsgálat – határidőben érkezett kérelem esetében – akkor is lefolytatható, ha a támadott jogszabályt (jogszabályi rendelkezést) a jogalkotó időközben módosította – esetleg hatályon kívül is helyezte –, ugyanakkor ezzel az állított alapjogi sérelmet nem szüntette meg” {3208/2013. (XI. 18.) AB határozat, Indokolás [42]; 3033/2023. (I. 13.) AB végzés, Indokolás [48]}.
- [28] Az indítványozó az Mt. kifogásolt rendelkezésével szoros összefüggésben további munkaügyi szabályok – így többek között az Mt. 66. § (9) bekezdése (nyugdíjas esetében nem szükséges a felmentés indokolása), 77. § (5) bekezdés a) pontja (nyugdíjasnak nem jár végkielégítés), a Kjt. 30. § (1) bekezdés d) pontja (nyugdíjasnak „minősülés” a felmentés indoka lehet), 30/A. § (1) bekezdésének „feltéve, hogy a közalkalmazott e törvény alkalmazása szempontjából nem minősül nyugdíjasnak” szövegrésze és 32. § (2) bekezdésében a 30. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozás (nyugdíjasnak nem kell másik munkakört felajánlani), 37. § (2) bekezdés a) pontja (nyugdíjasnak nem jár végkielégítés), az Mt. 66. § (4) bekezdése és a Kjt. 37. § (7) bekezdése (aktív korúak esetén mellőzhetővé válik az öregségi nyugdíj előtt álló munkavállaló, közalkalmazott védelme) – sérelmére is hivatkozott, melyek alkalmazását érintően a rokkantsági ellátásban részesülőöknek a nyugdíjasokkal azonos minősítését a hátrányos megkülönböztetés tilalmába, az egyenlő bánásmód követelményébe, valamint a fogyatékkal élő személyek védelmére irányuló állami kötelezettségbe ütközőnek tartotta. E felhívott rendelkezések mindazonáltal az indítványozó szerint is az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontjával összefüggésben idézték elő az állított alaptörvény-ellenességet.

- [29] Az alkotmányjogi panasz alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként veti fel tehát, hogy megfelelt-e az Alaptörvény XV. cikk (2) és (5) bekezdésének, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára irányuló rendelkezésnek, az egyenlő bánásmód követelményének és a fogyatékkal élő személyek védelmére irányuló állami kötelezettségnek az a szabály, mely a rokkantsági ellátásban részesülő, ekként az öregségi nyugdíjkorhatárt még be nem töltött személyeket nyugdíjas munkavállalónak minősítette, s melynek alapján munkaviszonyuk pusztán emiatt felmentéssel indokolás nélkül megszüntethető volt, nem járt számukra végkielégítés. Az Alkotmánybíróság a jelen eset összes körülményei alapján a fogyatékossgal élő személyeket hátrányosan érintő sérelmezett szabályozásnak az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésével való összhangjára irányuló kérdést alapvető alkotmányjogi jelentőségűnek tartja.
- [30] Ezért az Alkotmánybíróság az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja elleni alkotmányjogi panaszszemet – az Ügyrend 31. § (6) bekezdése alapján, amely szerint az előadó alkotmánybíró a panasz befogadásáról szóló döntés helyett a panasz érdemi elbírálását tartalmazó határozat-tervezetet terjeszthet a testület elé – érdemben bírálta el.

IV.

- [31] Az alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint megalapozott.
- [32] Az alkotmányjogi panasz szerint az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja az indítványban felhívott munkaügyi szabályokkal összefüggésben előidézte a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség követelményének sérelmét. Az indítvány szerint a hátrányos megkülönböztetés tilalma és az esélyegyenlőség követelményének megsértése mellett az egyenlő bánásmód követelményének sérelme a konkrét esetben abban áll, hogy az Mt. rendelkezése a nyugdíjas munkavállaló fogalmának meghatározásakor az öregségi nyugdíjas munkavállalókkal azonos módon kezelte a rokkantsági ellátásban részesülő, fogyatékossgal élő munkavállalókat. Ezáltal az utóbbi személyek munkavállalási lehetőségeit teljesen figyelmen kívül hagyva „az egészségükben legjobban károsodottakat hozzák a többiekhez képest még nehezebb és kiszolgáltatottabb helyzetbe” a munkaerőpiacon. Az indítványozó mindezzel összefüggésben az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésének sérelmére hivatkozott, de az Alkotmánybíróság az indítvány lényegi tartalmára tekintettel indokoltnak tartotta annak kapcsán az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt, a jogegyenlőség általános elvének sérelmét is vizsgálni.
- [33] Az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdése szerint a törvény előtt mindenki egyenlő, és a (2) bekezdés szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés nélkül biztosítja. A hátrányos megkülönböztetés tilalma az Alkotmánybíróság gyakorlatában nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát, a tilalom elsősorban az alapjogok terén tett megkülönböztetésre terjed ki. Személyek közötti, alkotmánysértő hátrányos megkülönböztetés akkor állapítható meg, ha valamely személyt vagy embercsoportot más, azonos helyzetben lévő személyekkel vagy csoporttal történt összehasonlításban kezelnek hátrányosabb módon. A megkülönböztetés pedig akkor alkotmányellenes, ha végső soron összefügg az emberi méltósághoz való joggal, és a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak tárgyilagos mérlegelés szerinti észszerű indoka lenne, vagyis önkényes {9/2016. (IV. 6.) AB határozat, Indokolás [22]}.
- [34] E körben az Alkotmánybíróság emlékeztet arra, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése jellemzően olyan tulajdonságokat nevesít, amelyek a társadalom sérülékeny, személyben rejlő tulajdonság mentén elkülöníthető csoportjait öleli át {lásd például: 9/2019. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [61]}. Az Alkotmánybíróság korábban már azt is rögzítette, hogy az egyén megváltoztathatatlan (saját elhatározásától nem függő, többnyire eleve adott) tulajdonságain alapuló megkülönböztetés általában tilos, mely csak kivételesen, rendkívül szigorú vizsgálat eredményeként igazolható {42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [41]}.
- [35] Nemcsak az azonos helyzetű személyek közötti különbségtétel, hanem a különböző helyzetű személyek azonos kezelése kapcsán is megállapítható a hátrányos megkülönböztetés megvalósulása. Az Alkotmánybíróság rögzítette: az állam joga – s egyben bizonyos körben kötelezettsége is –, hogy a jogalkotás során figyelembe vegye az emberek között ténylegesen meglévő különbségeket. Ez a megállapítás további alkotmányos követelményt is magában foglal. A jogalkotónak az eltérő élethelyzetek azon mozzanataira figyelemmel kell szabályoznia, amelyek figyelmen kívül hagyása az emberi méltósághoz való jogot sértő – tehát alaptörvény-ellenes – megkülönböztetésre vezetne. Hátrányos megkülönböztetést jelent az, ha az adott szabályozási koncepció alkotmányossági szempontból lényegesen eltérő helyzetben lévő csoportokra azonosan vonatkozik, vagyis

- e körülményt figyelmen kívül hagyja. Alaptörvény-ellenes, ha az ilyen hátrányokozásnak nem ismerhető fel a tárgyilagossá mértékelés szerint való észszerű indoka [lásd: 17/2014. (V. 30.) AB határozat, Indokolás [44]].
- [36] Jelen esetben megállapítható volt, hogy az Mmtv. 2012. január 1-jei hatálybalépését követően megszűnt a rokkantsági nyugdíj, helyette az öregségi nyugdíjkorhatár betöltése előtt a fogyatékossgal élő személyek a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaira (rehabilitációs vagy rokkantsági ellátás) válnak jogosulttá, ezen korhatár betöltését követően pedig öregségi nyugdíjban részesülnek. A rehabilitációs ellátás és a rokkantsági ellátás mellett egyaránt lehet keresőtevékenységet folytatni. Az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja alapján a rokkantsági ellátás mellett munkát végző személy (aki a vonatkozó szabályok szerint kizárólag az öregségi nyugdíjkorhatárnál fiatalabb személy lehetett) nyugdíjasnak minősült. Így az öregségi nyugdíjkorhatárt még el nem érő rokkantsági ellátásban részesülő munkavállalókra nem az általános felmondási és végkielégítési szabályok vonatkoztak. Ennél fogva a jogalkotó az eltérő élethelyzetben lévő (öregségi korhatárt betöltött és nem betöltött) személyeket azonos módon kezelte, a két említett személyi kör esetében egyaránt csökkentett munkajogi garanciákat biztosított, ami alkotmányossági szempontból nem volt indokolható a valójában eltérő helyzetben lévő rokkantsági ellátásban részesülő személyekre vonatkozóan. Nem volt tehát tárgyilagossá mértékelés szerint való észszerű indok az érintett két személyi körhöz tartozók (öregségi nyugdíjban, illetve rokkantsági ellátásban részesülők) vonatkozásában a munkajogi garanciáknak az életkori határtól független, azonos jellegű és mértékű megvonására. A munkajogi garanciák (felmondás indokolása és a végkielégítés megvonása) indokolatlan megvonása a rokkantsági ellátásban részesülő személyektől a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való jogba ütköző, az egészségügyi állapotukkal, fogyatékossgukkal összefüggő, az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdését sértő hátrányos megkülönböztetésnek minősült.
- [37] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Alaptörvény XV. cikk (4) és (5) bekezdése állami intézményvédelmi, szabályozási, intézkedési kötelezettségeket rögzít, melynek elsődleges címzettjei állami szervek [elsőként: 3001/2016. (I. 15.) AB határozat, Indokolás [44]; legutóbb például: 17/2021. (V. 13.) AB határozat, Indokolás [20]]. A XV. cikk (4) és (5) bekezdése államcélakat fogalmaz meg. A XV. cikk (4) bekezdése általánossgban az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkóztatás védelméről szól, melynek értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. A XV. cikk (5) bekezdése külön is kiemel néhány konkrétan nevesített, különleges gondoskodásra szoruló és külön védelmet igénylő társadalmi csoportot (családok, gyermekek, nők, idősek és fogyatékossgal élők) [lásd például: 13/2020. (VI. 22.) AB határozat, Indokolás [32]]. A XV. cikk (4) bekezdése szerinti „segítés” és a XV. cikk (5) bekezdése szerinti „védelem” azt jelenti, hogy az állam nemcsak az egyébként az Alaptörvény I. cikk (1) bekezdéséből fakadó alapjog-védelmi kötelességének kell, hogy eleget tegyen, hanem az esélyegyenlőség érdekében további intézkedések megtételére is köteles [40/2012. (XII. 6.) AB határozat, Indokolás [57]; 13/2020. (VI. 22.) AB határozat, Indokolás [33]]. Jelen esetben az Alkotmánybíróság az állam intézményvédelmi, szabályozási, intézkedési kötelezettsége teljesítésének értékeltte, hogy a jogalkotó, észlelve az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontját, a Módtv. 151. § e) pontja által 2023. január 1-jével hatályon kívül helyezte. A hatályon kívül helyezésre irányuló javaslat indokolása szerint, az érintett „jogalanyok számára akkor lehet esélyegyenlőséget teremteni a munkaviszony fenntartása körében, ha e munkavállalókra – a rendes felmondás indokolása és a végkielégítés szempontjából – az Mt. általános szabályai alkalmazandóak.”
- [38] Az Alkotmánybíróság minderre figyelemmel megállapította, hogy az Mt. 2022. december 31-ig hatályban volt 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja alaptörvény-ellenes volt. Az Mt. 294. § (1) bekezdés g) pont gg) alpontja alaptörvény-ellenességének megállapítására tekintettel az Alkotmánybíróság az érintett jogszabályi rendelkezésnek az Alaptörvény indítványban megjelölt más rendelkezéseibe ütközését, következetes gyakorlatának megfelelően, már nem vizsgálta.
- [39] Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenesség jogkövetkezményét az Abtv. 45. § (4) bekezdése alapján határozta meg. E szabály felhatalmazza az Alkotmánybíróságot, hogy az Abtv. 45. § (1), (2) és (3) bekezdésében meghatározottaktól eltérően is meghatározza az Alaptörvénnyel ellentétes jogszabály hatályon kívül helyezését, illetve a megsemmisített jogszabály általános vagy egyedi ügyekben történő alkalmazhatatlanságát, ha ezt az Alaptörvény védelme, a jogbiztonság vagy az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja. A jelen esetben mind a jogbiztonság, mind az eljárást kezdeményező különösen fontos érdeke indokolja azt, hogy az alaptörvény-ellenes jogszabály az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható [Abtv. 45. § (2) bekezdése]. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 45. § (4) bekezdése alapján rendelte el minden más, bármely bíróság előtt folyamatban lévő, ugyanilyen tárgyú ügyben az alkalmazási tilalmat azért, hogy a bíróságok ne kényszerüljenek alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazására.

[40] Ha az Alkotmánybíróság alkotmányjogi panasz eljárásban a jogszabályt vagy jogszabályi rendelkezést megsemmisíti, és ezért az – az Alkotmánybíróság eltérő döntése hiányában – az Alkotmánybíróság eljárására okot adó ügyben nem alkalmazható, az alkotmányjogi panasz orvoslásának eljárási eszközét – az Alkotmánybíróság határozata alapján és a vonatkozó eljárási szabályok megfelelő alkalmazásával – a Kúria állapítja meg.

V.

[41] Az Alkotmánybíróság a határozat közzétételét az Abtv. 44. § (1) bekezdés második mondata alapján rendelte el.

Budapest, 2023. június 13.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Miklós s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szabó Marcel
alkotmánybíró helyett

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke
az aláírásban akadályozott
dr. Szalay Péter
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/2415/2022.
Megjelent a Magyar Közlöny 2023. évi 88. számában.

